

SÄDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI
KINDRALSTAABI WALITSUSE WALJAANNE.

Üksiknumber 10 mk.

Ilmub kaks korda
kuus ühes kuu-
lisaga.

№ 19.

Reedel, 13 oktoobril 1922.

IV aastakäik.

S i s u: A. Leht: Ülewaade Nõukogude Wenemaa spionaashi korraldamisest Eestis. — J. Raabe: Organiseerimise tähtsus meie sõjawäe majanduse alal. — M.: Alamate juhtide koosseisu kõrgendamise Nõukogude Wenemaal. — J. M.: Terwitamine sõjawäes. — P. E.: Sport sõjawäes.

Ülewaade Nõukogude Wenemaa spionaashi korraldamisest Eestis.

(Järg).

II.

Kirjeldades senni spionaashi Eestis faktilisest küljest ja wõitlemist sellega, olen wäga wähepuudutanud selle teoreetilist külge ja enamlaste salakuulamise taktikat üksikasjaliselt.

Nagu juba alguses kirjeldasin, juhiti salaluuret Eestis kahes punktis — Pihkwas ja Jamburis. Pihkwas tegutseb pääasjalikult 7. armee wastuluuramise osakond wiimsel ajal eestlase Sammel'i juhatusel. Mõned salakuulajate tabamisel ilmsiks tulnud asjaolud kõnelesid ka tshekale alluwa osobõi otdelli" (особый отдѣл охраны западной границы) tegutsemisest, mis asus Pihkwas ja mis samuti kui nimetatud staabi wastuluuramise osakond salaluuret Eestis juhtis; seda tõendas tsheka agentide Eestisse saatmine. Jamburis asus salaluure punkt „ossobõi otdelli“ nime all (особый отдѣл западной границы), mida juhatas 1921 a. Galanin. Pihkwa „ossobõi otdelli“ juhatas lätlane Taube. Kas see nimi õige wõi warjunimi oli, ei ole minul kindlasti teada, sest et Wene salakuulajate osakonna ametnikud, samuti ka tsheka spioonid Nõukogude Wenemaal walenimede all töötawad.

„Ossobõi otdelli“ teenistusse wõeti isikuid enamwähem juhuslikult, kas mõne täiswerd kommunisti soowitusel, wõi mõnesuguste silmapaistwate teenete kandjaid, kuid igatahes isikuid, kes tõesti usalduswäärilised olid.

7. armee wastuluuramise osakond sellewastu pidas oma teenistuses isikuid, kes wastawa salaluuramise kursuse olid lõpetanud, kuid sellepääle waatamata, kui usalduswäärilised nad olid. Sest spioone palgati must-tuhata ja nende hulgas leidis wähe isikuid, kes tõesti hätahtlikult spioneerimist toimetada püüdsid. Osa luuramise osakonna ametnikke peeti täiesti wastuluure tarwis Nõukogude Wabariigi territooriumil; teised aga saadeti üle piiri rajariikidesse.

Pääle agentide ja spioonide, kes otsekohe spioneerimist toimetasid, peeti sääl iseäralise ülesandega agente, kelle kohused seisid selles, et nad järelwalwet pidasid teiste spioonide järele; isegi osakonna ülema järele oli salawalwe sisse seatud.

Salakuulajad rajariikides jagunewad nelja liiki: residendid, teadete kogujad spioonid, kullerid ja warjajad.

Resident-agentideks saadetakse pääasjalikult Wenemaal wäljakoolitatud kommuniste-estlasi. Et aga intelligentjõududest Wenemaal suur puudus, tarwitatakse niihästi alam-spioonideks kui ka resident-agentideks alawäärtuslikku elementi. Wiimne asjaolu on olnud senni pääpõhjuseks organisatsioonide tabamise juures. Spioonid, kes juhuslikud isikud, täiesti arenematud, ei suuda oma ülesande täitmisel küllalt ettewaatlikud olla,

ning see asjaolu võimaldas olukorda, mille tagajärjel spioonid kergesti sisse kukkusid. Järelikult, kui üks agent, kes organisatsiooni kuulus, „sisse kukkus“, andis ta ka teised ära. Teised organisatsiooni liikmed, sääl hulgas ka resident-agendid, ei pidanud põrandaaluste toimetusiisidest — kui üks sisse kukkunud, siis teised järjekorralised wahetawad omi asukohti — kinni ja seepärast ilmusid resident-agendid weel kokkusaamise punkti mitu päewa pääle seda, kui mõni agentidest oli tabatud. Isegi resident-agendid andsid alati omale alluwad salakuulajad wälja.

Teadetekogujad — spioonid — need on organisatsiooni lülid. Need on enamalt jaolt kohalikult töölised, kes omaks tunnistanud kommunistlikud waated, ehk lihtsalt Nõukogude Wenemaa poolehoidjad, mitmesugused keskkooli kaswandikud ja lõpuks seltskonna jätised — kriminaal kurjategijad ja joodikud. Sellesse liiki kuuluwad suuremalt jaolt alam-agendid, kuid ka mõned ülem-agendid; wiimased seisawad otsekohehes ühenduses residendiga, kuna alam-agentide poolt kogutud teated ülem-agentide kaudu temale edasi toimetatakse. Teoreetiliselt igatahes on niisugune süsteem maksma pandud, kuna tegelikult sellest kinni ei peetud, mis ka kogu organisatsioonile saatuslikuks sai, sest alam-agendid teadsid liig palju.

Kullerid olid isikud, kes tarwilist sidet niihästi üksikute spioonide, residentide ja Nõukogude Wenemaa wahel pidasid. Kullerid, kes sidet sissemaal pidasid, palgati samuti kohalikkude elanikkude hulgast, kuna kullerid, kes Wenemaaaga sidet pidasid, suuremalt jaolt Wenemaalt saadetud isikud olid. Kulleri kohuseid täitsid ka piiriäärsed elanikud, enamalt jaolt Irboska ja Narwa taga asuwaist küladest, mille läheduses olid üle piiri käimise kohad. Wiimased pidid ka warjama isikuid, kes parajasti üle piiri olid tulnud, neile esialgul redupaika andma ja neile sidet muretsema ning, kui tarwis, neid hobusega koha pääle tooma. Spioonide warjamiseks olid niisuguste kullerite juures põranda alla ja metsas warjupaigad ehitatud, ning juhustel, kui walitsuswõimud oleks läbiotsimisele ilmunud, olid salakuulajad wäljaspool hädadohtu, sest redupaigad olid hästi maskeeritud.

Paremaiks Nõukogude Wenemaa kulleriteks peeti transiitrongide teenijaid. Neile awanewad soodsad tingimused agentide poolt kogutud teateid salaja üle piiri toimetada, samuti uusi ülesandeid säältpoolt tagasi tuua.

Salaluurajaid-rongiteenijaid paljastati tihti nende eneste awalikkuse tõttu. Liig julgeks minnes and-

sid nad ülesandeid Narwa jõudes wahest päris awalikult üle, nii et kaitsepolitsei tähelpanu enestele tõmbasid ja saadetuse saaja ja kuller kui salakuulajad awalikuks tehti.

Warjajad olid pääasjalikult naised. Niisuguste warjajate juures elasid ja peeti üles resident-agendid, kes tihti omi asukohti wahetasid. Samade warjajate hulka kuulusid ka kokkusaamispunktide juhatajad. Kokkusaamispunktides enestes ei elanud aga keegi salakuulajaist. Punkte wahetati nii, kuidas tarwidus oli, wahest iga kuu, wahest mõne päewa pärast. Wiimasel juhtumisel siis, kui punk küllalt kindlas kohas ei leitud olewat.

Eestlased-spioonid waliti Wenemaal tuntud Käsperti poolt, enamasti neist isikuist, kel Eestis sidemeid oli. Luuramisosakonnas seati spiooni pääle ankeetlehed kokku, millele ära tähendati ta täieline nimi, warjunimi ehk märgutäht, ülesande kategooria ja palga suurus. Samale ankeetlehele tehti hiljem ka märkused spiooni ülespidamise kohta, samuti igasuguste kahtluste ja ka teenete kohta, mis puutusid sellesse agenti. Kahtluse kohta, mis teatud agendi suhtes tekkinud, pandi toime uurimine, ja kui see kinnitust leidis, tagandati spioon paremal juhtumisel ametist, kuna ta pahemal juhtumisel elu wõis kaotada.

Pääle seda, kui üle piiri saadetaw spioon luuramisosakonnas spetsiifilise isiku- ja sõjawäest wabastamise tunnistusega warustatud, mis muidugi Nõukogude Wenemaa wabrikatsioon oli, saadeti ta Eesti. Raha anti awansina, kahe kuu palga suuruses, kätte ning ülesanne, mis ta pidi täitma, lasti pähe õppida. Ülesande päheõppimine wõeti tarwitusele wiimisel ajal, kuna waremalt ülesanne linasele paberile trükiti ning riiete woodri wahele õmmeldi. Ülesanded, mis olid iseäranis salajased ning ainult resident-salakuulajate kätte wõisid sattuda, saadeti shiffreeritult. Residendil oli wõti selle deshiffreerimiseks. Wastused saadeti samuti shiffreeritult.

Agendile awansina antud summad kõikusid 4000—10.000 tsaari rublades. Iseäralistel juhtumistel warustati agente rahaga wäliswaluutes, enamasti Rootsi kroonides. Üle piiri minejale anti kaasa pääle muu ettekirjutus iseäralise wahiposti ülemale (начальник особого поста). Nimetatud isik pidi agendile kaasa aitama üle piiri pääsimiseks. Neid oli piiril arwatawasti mitu, üks nendest asub „Bõiki“ külas Irboska lähedal. Iseäralise wahiposti ülem andis omalt poolt ülesaadetawale „propuski,“ millega piiriwalwurid ta läbi lasid. „Propuskite“ järele, et need piiriwalwurile ära andma pidi, seati sisse wali kontroll. Piiri-

walwurid pidid „propuskid“ tagasi andma posti-ülemale ja iga kaotatud propuski eest ähwardas raske karistus.

Peipsi ja Pihkwa järw on saanud salakuulajale soodsaks üle piiri tulemise kohaks. Pimedail sügisöödel, kui järwel torm walitses, toimetasid Talapski saare kalurid osawalt agente meie territooriumile.

Talapski saarel asub ka salakuulajate üle piiri toimetamise punkt, mida juhatab wenelane Kriwonogow. Selle punkti tõttu on väga palju salakuulajaid Eesti pääsenud.

Narwa taga, kus piiril traataed, mis elektriseeritud ja sääl seepärast walwe vähendatud, pääsesid agendid sel teel läbi, et nende organisatsiooni osaliste poolt teatud ajal wool aiaast kõrwaldati.

Pääle üle piiri pääsemist pidi agent wõi spioon katsuma omale sidemeid luua, mis otsarbel temale Wenemaal tarwilised teated kaasa anti. Spioonile, kes mõne spetsiaalülesande täitmiseks saadetud, pidid abiks olema resident-agent kui ka teised alam-agendid. Pääle ülesande täitmist sõitis ta otsekohe tagasi. Ülesande täitmiseks anti talle nädala wõi kahe nädala pikune tähtaeg.

Sarnastele agent'ele sai sissekukkumine harwa osaks, sest nad peatusid õige lühikest aega. Sisse kukkusid nad kas juhtumisi, ehk sel korral, kui meie kaitseluurel kindlad teated olid niisuguse agendi ilmumisest.

Salaluuret niisuguses ulatuses, nagu seda praegu Nõukogude Wenemaa korraldab, hakkasid sõja ajal korraldama sakslased. Saksa kindralstaap töötas välja meetodi, mille Nõukogude Wenemaa 1918 a. sakslastelt päris ja mille omale tegewuse aluseks wõttis. Selle meetodi järele wõetakse luuramispunktis wastu kõik teated, mis spioonid jõuawad koguda. Juhuslikkude agentide tõttu, kelle päähuwi seisab rahasaamises, kogub salaluure lähtepunkti väga palju waleteateid, mis spioonide poolt kas lihtsalt välja mõeldud selleks, et ülesannet kuidagi täita, ehk mis walejälgile sattumise läbi korjatud. Kõik kogutud teated analüseeritakse keskpunktis, tehakse

tarwilised järeldused ning eraldatakse tööoludele wastawad teated kahtlastest, wiimaseid kontroleeritakse hiljem mitu korda.

Salaluure juhtimine on väga raske ülesanne. Teada on, et salaluure juht peab eksploateerima kõiki inimlikke nõrkusi, kuid sellega peab ta rehkendama ka saadud teadete wäärtuse hindamisel ja pääasjalikult organiseeritud salaluure julgeoleku kindlustamisel. Mitmesugune element, mis selles organisatsioonis aset leidnud, saab sellele lõpude-lõpuks saatuslikuks: organisatsiooni kuulwad spioonid saawad tihti äraandjateks ehk wastastik-spioonideks. Kui niisugune wastastikspioon organisatsioonis mõni aeg töötanud, siis on ta kogu aeg rohkem kahju kui kasu toonud ning tema poolt kogutud andmed on enamal jaol juhtumistel wäärtusetu.

Sellepärast oli Nõukogude salaluure juhatus wiimsel ajal väga palju rõhku hakanud panema selle pääle, et üks spioon ei teaks, kes teine on ja mis ta teeb. Paralleelselt warjunimedega, mida ühel isikul mitu, wõeti tarwitusele iseäralised märgid. Wiimses organisatsioonis, mis Tartus ja piiri pääl käesolewa aasta algul tabati, tarwitati järgmisi märke: pääresident — 8B/2; Tartu resident — 5-A/3, Tallinna resident — 7-A, 3, teised tähtsamad organisatsiooni liikmed — 5-A/2, 0-3, 6-B/4 j. n. e. Pääle selle oli resident-agendil mitu warjunime, mida läbikäimises alam-agentidega iga ühega ise nime juures tarwitas.

Palgamaksmist toimetas pääresident warjunimede järele. Meie wõimude kätte langenud palgamaksmise nimekirjast on näha, et wäiksemaile agentidele palka maksti 4000—10000 rublani. Et ühed agendid teiste warjunimesid ei teadnud, wõis oletada ka sellest, et palgalehtedel niisugustel juhtumistel, kui mõni agent teise eest palga wastu wõtnud, mitte selle warjunimi ei kirjutatud, waid tundemärk, kuna wastuwõtja ise warjunimega alla kirjutas (Saanud 5-A-2 jaoks 5000 marka „Rukis“). Üldse aga oli nõutud, et palgalehele warjunimedega alla pidi kirjutatama.

(Järgneb).

A. Leht.

Organiseerimise tähtsus meie sõjawäe majanduse alal.

Organiseerimine on igas loomistöös tähtsa tegurina esinenud, mispärast selle pääle ka nüüdisajal igal pool iseäralist rõhku pannakse. Isik, kellel organiseerimiseks andi ning kellel ka teatud initsiatiiv ja energia ei puudu, võib paljugi korda saata ja sellega ühiskonnale ehk teatud organisatsioonile kasu tuua. Tähtsad ei ole igakord olukord ja tingimused, milledes töötada tuleb, vaid see, kuiwõrd üks ehk teine tegutseda suudab.

Sarnane seisukoht tuleb ka meie wäeosade majapidamise aluspinnaks wõtta.

Alljärgnewate ridadega tahan lühikest pilku heita wäeosade majanduslikku tegewusse, aluseks wõttes isiklikke muljeid ja praktikat sel alal.

Muidugi oleneb wäeosa hääkäekäik selle juhist ehk õigemini ütelda juhatast, kuid kriipsutan alla, et sääluures jääb majanduslikkude ülesannete lahendamine ja abinõude otsimine majapidamise paremale järjele tõstmiseks ikkagi majanduse juhi — majandusülema — kohustuste hulka, kellel suuremalt jaolt iseseiswalt tuleb tegutseda. Wäeosa majanduse organiseerimiseks ja juhtimiseks on igal majandusülemal koha pääl laialdased wõimalused olemas.

Kuid et töö tagajärgi annaks, peab üles seatama õiged sihtjooned, mille järjele siis kawa-kindlalt tööle tuleb asuda, eesmärgiks wõttes tegeliku, loowa töö intensiivse korraldamise; see oleks: sõduritele eestkätt igasuguste majanduslikkude kergenduste, meelelahutuste ja waimuwara muretsemine ning otsimine.

Wäeteenistuse hää edu nõuab, et sõdurid pääle erilise sõjalise kaswatuse ja arenemise omandaksid endile ka teadmisi, mis nende waimlist silmaringi laiendaks, ning oma sisemise tungi järjele püüaksid ka oma kehalist jõudu arendada. Mainitud eesmärgi saawutamiseks peab pääasjalikult sõduritele õppustest järelejäänud waba aeg ära kasutatama, sääluures silmas pidades, et sõduritele isiklikkude asjade korraldamiseks waba aega üle jääks.

Sõdurite waimlise tasapinna tõstmiseks aitaks palju kaasa ohwitseride ja arstide poolt teaduslikkude loengute korraldamine jne.

Paralleelselt sellega tuleb sõduritele nende ühiselumaja (kasarm) wõimalikult kodusemaks teha, selleks neile eriti majanduslikes tin-

gimustes hõlbustusi luues, kuna majanduslikust küljest suuremalt jaolt ka wäeosa hääkäekäik oleneb. Hoolitsetakse sõduri eest hästi, siis tunneb tema ka ülemuse wastu lugupidamist.

Harilikult peetakse igasuguste uute korralduste, mis sõdurite majandusliku olukorda parandaks, läbiwiimise takistuseks rahapuudust. Ei usu, et see nii on. Wõib mõndagi korda saata, mis üsna wäikseid kulusid nõuab. Siin peawad majandusülemad omal algatusel teid otsima, mis ka nende otsekohene ülesanne ja kohus on.

Nimetan siin paari wõimalust, mis täiesti läbiwiidawad ja mida juba ennemalt mõnes wäeosas praktiseeritud.

Esimesel kohal seisab muidugi sõjawäe toidustamine, mille paremale järjele tõstmine on üks esimestest ja tähtsamatest küsimustest ning päewamuredest. Sõdurite korralikuks toitmiseks ei pea mitte ainult toiduainete rohkus mõõduandew olema, vaid ka toidu walmistamine wiis ja oskus, mis osawa väljaõppinud koka abil, majandusülema korraldusel, läbi wiiakse.

Praegu makswate normide järjele antawatest tooresainetest wõib wilunud kokk wäga maitsewat toitu walmistada, mis oma häduse pooltest midagi soowida ei tohiks jätta. Et kokakunst nii kerge ei ole ja igaüks sellega hakkama ei saa, siis peab loomulikult kokk enne ametisse astumist oma töö ära õppima, sest iga amet nõuab õppimist. Selleks tuleks perioodiliselt wäeosa kokkade ette walmistuseks sellekohased kursused korraldada.

Sõja ajal oli minul juhuse ühes polkownik L.-ga sarnast kursust organiseerida, mis selleaegset olukorda silmas pidades häid tagajärgi andis. Samadel põhimõtetel korraldati pärastpoole kursus 3 diwiisis, kus juba palju paremaid tagajärgi saawutati. Need kursused aitasid toitlusküsimuse lahendamiseks palju kaasa.

Esiailgu selleks wäljatõõtatud ja pärast 3. diwiisis täiendatud juhtnõõridel*) tuleks kursusi weelgi korrata, muidugi suuremates ja koondatud wäeosades, kus see kergemini läbiwiidaw ja iseäranis suuri kulusid ei sünnitaks. Wähemates wäeosades tuleks kokkade ettewalmistust ja eeskujulise kõõgi sisseseadmist majandusülematel omal korraldusel ja järewalwel toimetada; sää-

*) War. ülema käsk nr. 6, — 21 a.

juures ettetulewad kulud wõiwad wäga hästi kaetud saada summest, mis saadakse toidujätiste müügist.

Teiseks wõiks nimetada juukselõikamise ja habemeajamise töökoda, mille asutamist iga polgu ja muu wähegi suurema wäeosa juures tuleks soowitada. Praegu on küll wäeosadele juukselõikamise masinad ja habemenoad wälja antud, mis aga ühise tarwitamise tagajärjel suuremalt jaolt alati rikkes ja sellega oma otsarwet ei täida. Ei sünnita suuri raskusi ja oleks täiesti läbiwiidaw wäeosade juure üldise habemeajamise ja juukselõikamise töökodade sisseseadmine. Niisuguse töökotta tuleks koondata kõik ennem wäljaantud habemenoad ja juukselõikamise masinad. Ka leidub meie sõdurite hulgas wäljaõppinud habemeajajaid, keda wõiks tööle panna, tarwilisel korral ka õpilasi juure wõttes.

Töökodad tuleks nii sisse seada ja korraldada, et neid wõiksid tarwitada ühiselt niihästi sõdu-

rid, kui ka ohwitserid ja ametnikud, kuid wiimased ainult kindlaksmääratud maksu eest. Sõduritele oleks töökoja tarwitamine maksuta, wälja arwatud komfortabinõud (eau de Cologne, vegetal j n e.).

Seejuures tekkiwad kulud ei ole kuigi suured ja neid wõiks töökoja esialgseks sisseseadmiseks majanduslikest summadest katta. Pärast peab töökoda juba ise ennast ülewal.

Need oleks siis lühidalt kokku wõttes tähtsamad ja eestkätt kõige tarwilikumad ülesanded, mille teostamisele esimeses järjekorras tuleks asuda. Wäeosa, kus kõik niisugused majanduslikud hõlbustused käepärast ja ka muud meelelahutused ei puudu, saab sõduritele koduseks ja nad hakkawad wäeteenistusest selle tõttu ka rohkem lugu pidama.

J. Raabe.

Alamate juhtide koosseisu kõrgendamine Nõukogude Wenemaal.

Käesolewal ajal on nõukogude Wenes suurt tähelpanu pöördud alamate juhtide (weltweebliid, rühmaülemate abilised ja jaoülemad) ettevalmistusele.

Nõukogude ajakirjanduses toonitatakse alamate juhtide suurt tähtsust nii rahuaegsel punawäe õpetamisel, kui ka eelolewais sõjalistes kokpõrgetes teiste riikidega.

Punawäe pääjuht Trotski nõuab, et punawäe õpetamisel peab päärõhku panema selle pääle, et ette walmistada häid jaoülemaid, sest jaod on punawäe alusrakukesed (основные клеточки). „Mitte niiwõrd tähtis pole luua uut punast strategiat, kuiwõrd tähtis on ette walmistada hääd jaoülemat,“ toonitas Trotski ühes oma kõnedest.

Trotski nõudmise järele tulewat üldse punajuhtide koosseisu, alates jaoülemaist, kvalifitseerida.

Otsustatud on punajuhte, kes lühikeseajalised sõjakursused lõpetanud, esialgul 3 kuu pääle määrata jaoülemateks ja pääle seda teatud atesteerimise korras rühmaülemateks. See määrus, nagu arwatakse, peaks ka märksa parandama liig nõrgalt ettevalmistatud jaoülemate kaadrit.

Punawäelaste õpetamise lõpusihiks loetakse: igast punawäelasest ette walmistada jaoülem, mille kaudu üldine jaoülemate kontingent saaks märksa suurendatud.

Alamaid juhte walmistetakse ette diwiiside juures olewates koolides ja erilistel kursustel

Järk-järgult, alates alamaist juhtidest, tahetakse ühendada ühes isikus wäejuhti ja sõjapoliitilist tegelast. Selleks tuleks iseäralist tähelpanu pöördada juhtide koolide ja kursuste tegewuse pääle. Sõjaõpeasutustes püütakse korraldada õpetust nii, et iga kursant sõjakooli lõpetamisel ühesugusel wiisil wõiks kaswata punawäelast riwi ja poliitilises suhtes. Diwiisi sõjapoliitilisi kursusi kawatsetakse ühendada diwiisi alamate juhtide koolidega ja ühtlasi suurendada sõjapoliitilist õpetust diwiiside koolides. Sõjaõpeasutuste lõpetamisel peab iga punajuht tehniliselt ja poliitiliselt täielikult ette walmistatud olema.

Alamate juhtide sõjapoliitilise ettevalmistuse pääle pannakse iseäranis suurt rõhku, püüdes nendest kaswata iseteadlikke punajuhte, kes oleksid kindlateks nõukogude wabariigi kaitsjateks ja ühtlasi kommunistide poliitika tegelikeks toetajaiks. Eriti neile selgitatakse nende ko-

hustused maailma proletariaadi vastu ja tutvustetakse neid kodan'ikkude naaberriikide geograafilise seisukorra, sotsiaalsete ja poliitiliste oludega selleks, et äratada neis wiha waenu nimetatud riikide vastu, mida nad peaksid, olles juhtideks, sisendama ka neile alluwaile punawäelastele.

Et kõrgendada alamate juhtide koosseisu, on käesolewa aasta algul sisse seatud üleajateenijate instituut (институт сверхсрочнослужащих).

Üleaja teenistuseks on määratud järgmised tingimused:

1) Enese tahtmisel wõiwad üleajateenijateks jääda ajateenijaist need alamad juhid, kes sundliku teenistusaja on wälja teeninud ja wastawalt atesteeritud oma ülemuse poolt.

2) Üldine üleajateenijate arv wõib olla mitte rohkem kui 50% üldisest alamate juhtide koosseisust.

3) Eesõigus üleaja teenistusse astumiseks antakse „punalipu ordu“ („орден красного знамени“) kawaleeridele ja kommunistliku erakonna liigetele.

4) Üleajateenijad on kohustatud mitte wähem kui 1 aasta ü'e aja teenima wäeteenistuses.

5) Üleajateenistuse kestvus ulatab: weltweebliitele kuni 35 aasta, rühmaülemate abilistele ja jaoülematele kuni 30 aasta wanaduseni.

6) Mobilisatsiooni wäljakuulutamisel jäetakse üleajateenijad wäeteenistusse kuni sõjategewuse lõpuni.

7) Üleajateenijad on eesõigustatud juhtide ettevalmistus-kursustele ja normaal sõjakooli esimesse klassi astumiseks.

8) Üleajateenijad, kes riwi alamate juhtide ametil mitte wähem kui 5 aastat, selles arwus weltweebli ja rühmaülema abi kohal mitte wähem kui 3 aastat wälja teeninud, wõiwad saada atesteeritud keskmiste juhtide ametile määramiseks mobilisatsiooni wäljakuulutamisel.

9) Üleajateenijad saawad 10% wõrra kõrgendatud palka wastawate ajateenijate palganormist.

Tegelikult on alamate juhtide koosseis praegu omas enamuses peaaegu täiesti ilma erilise sõjalise ja üldise hariduseta, jaolt isegi ilma kirjaoskusega. Wene rahwa üldise liig madala haridusliku tasapinna ja wiletsa majandusliku seisukorra juures oleks raske kiires korras tuntawalt parandada tähendatud juhtide koosseisu. Siiski, järjekindel püüdmine kõrgendada mitmesuguste abinõudega alamate punaste juhtide koosseisu wõib anda ajajooksul ka teatud jäädawad tagajärjed, mil wäga suur tähtsus punawäe lahingwõime suurendamiseks.

M.

Terwitamine sõjawäes.

Juhtusin mõne aja eest X diwiisi piirkonda. Minu üllatus oli suur, kui sõdurid minule vastu tulles täielikult sõjawäelase moodi terwitasid. See ei juhtunud mitte üksi linnas, waid terwes X diwiisi piirkonnas. Asi läks koguni nii kaugele, et kord kuskil wõrastemaja söögisaalis keegi alamohwitser sisse tulles minu käest luba palus istumiseks. Esiteks paistis see minule päris imelikuna wõi piinlikuna. Arwasin, et need ei olegi wähest Eesti sõdurid. Kuid munder oli kindlustuseks. Pääle selle ei läinud sääl ükski ohwitser ega ka ametnik üksteisest mööda, ilma et wastastikku ei ofeks terwitanud. Täna wail vastu tulles andsid sõdurid wiisakalt ohwitserile teed. Istudes kuskil pargis, tõusid nad ohwitseri möödaminekul terwitamiseks püsti. Sagedasti jalutades juhtis keegi minu seltsilistest minu tähelpanu selle pääle, et mina ei olla jällegi ühe ehk teise sõjawäelase terwitust vastu wõtnud. See ei ole ime, sest sääl,

kus mina teenin, ei terwita sõdurid üldse üksteist. Et ohwitseri keegi sõdur terwitaks, seda tuleb nii harwa, et seda arwesegi ei tule wõtta. Ametnikud, niipalju kui mina seda tähele olen pannud, ei pea terwitamisest ka suurt lugu. Minul oli juhtumine, kus keegi ohwitser, kui teda terwitasin, mütsi pääst wõttis ja eraisiku moodi minule wastas. Meil on praegu weel maksew sõjawägede ülemjuhataja päewakäsk nr. 9, §3, mis järgmiselt käib: „Käsen juhtida tähelpanu selle pääle, et ülema terwituse pääle wastataks: „Tere, herra kindral, polkownik, kapten j.n.e.“ Ja et iga sõjawäelane, oma ülemalt käsku vastu wõttes ehk temaga rääkides, seda püsti seistes teeks, nagu seda sõjawäe distsipliin nõuab, mitte suitsetades ja käsi taskus hoides. Uulitsal vastu tulles peab iga sõjawäelane sõjawäelast paremat kätt mütsi külge pannes terwitama, nagu iga haritud rahwa sõjawäes see pruugiks on. Ohwitserid peawad

selles asjas eeskujuks olema, ise oma kohust täitma ja oma alamate käest selle täitmist kindlasti nõudma.“

Pääle selle on veel sõjamineisteriumi ringkirjadega ohwitseride ja ametnikkude tähelepanu terwitamise päale juhitud. Kuid see kõik jääb mõnedes wäeosades hüüdjaks hääleks kõrbes. Terwitamine on meie sõjawäes üks walus, kuid siiski wäga tähtis küsimus. Sunnitakse seda päale, siis mõistetakse seda kohe walesti ja nimetakse endiseks Wene auandmiseks. Et mõnes wäeosas enam-wähem sellega toime saadakse, siis näitab see, et hää tahtmise juures on kõik wõimalik. Sõjawäelase wastastikuse terwitamise päale ei tule mitte kui mõne ülemuse wäljamõeldud auandmise päale waadata. See on komme wõi tundemärk, mis tõendab, et sõjawäelased on üks pere, kellel ka ühed kombad ning kus kõik üksteist tunnewad. Ei hakka

juba keegi eraisik tundmata wõdrast terwitama, sest temal ei ole midagi ühist tundmata wõdraga. Sõjawäelastel on kõik ühine: worm, teenistus, ülemus jne. Kas siis tõesti peaks häbi olema, kui noorem wanemat wõi alam ülemat sõjawäes esimesena terwitab. Minu arwates mitte sugugi. Wõtke näituseks eraelu: sääl ei peeta sugugi häbiks, kui koolilaps oma õpetajat, wõi teenija oma peremeest esimesena terwitab. Seepärast peab iga sõjawäelane endast kõik rumalad eel- ja taga-arwamised terwitamise kohta kõrwale jätma ja silmas pidama, et sõjawäelase worm ja au nõuab, et üksteist sõjamehelikult terwitetaks. See on üldiseks distsipliini tundemärgiks, mis mitte ainult meil, waid kõigi haritud riikide sõjawägedes mak-sab. Kuidas seda läbi wiia, on sõdurite kaswatajate ülesanne. Hää eeskuju on siin suureks abiks.

J. M.

Sport sõjawäes.

Nagu 26. ja 27. augustil s. a. Tallinnas ära-peatud üleriiklised sõjawäe spordiwõistlused näitawad, wõib neid rohke osawõtjate arwu ja saawutatud tagajärgede poolest täiesti rahuloldawaiks ja kordaläinuks pidada. Tagajärjed oleks pidanud küll pisut paremad olema, sest puutus silma palju häid füüsilise jõuga sõjawäelasi, kuid puudus tehnika. Kõik see annab tunnistust, et sport sõjawäes wõib edeneda hääde tagajärgedega. Kahjuks pean tunnistama, et wäeosades on spordinstruktorite kohtadel isikud, kes oma ala hästi ei tunne ja oma õpilastele ka tarwilikke näpunäiteid anda ei wõi. Sõjawäelane, kellel küllalt füüsilist jõudu, wõib saawutada wäga häid tagajärgi raskuse tõuke ja wiskete alal, kui temale tema puudused ära seletatakse (kuidas kuuli, oda ehk ketast käes hoida, hoogu wõtta ja ära wisata). Näpunäiteid nõuawad ka muud spordiharud. Iga spordiala nõuab sportlaselt wisadust, kainet elu ja tüdinemattust spordi harjutustes. Olen tihti kuulnud, kus sõjawäelane, omawahe-listel harjutustel, esimest korda kuuli tõugates liig wäikse tagajärje saawutab ja seepärast enam harjutusele ei soowi tulla, ette tuues põhjusi, et temast „asja“ ei saa. See on ekslik arwamine iseenesest ja oma jõust; igast terwest inimesest wõib saada spordimees, selleks on tarwis harjutada ja arwesse wõtta wanemate spordimeeste näpunäiteid. Sõjawäe spordi instruktoritel tuleb aga silmas pidada, et spordiharud õpilastele iga-

waks ja läilaks ei läheks, waid et iga spordiharu teatawa aja jooksul harjutataks.

Sõjawäe spordi kursused, mis omal ajal Tallinnas ära peeti, andsid sõjawäele küll wähese arwu sportlasi, kes wõiksid olla teiste nooremate spordimeeste õpetajad, kuid kahjuks on nad suuremalt jaolt kõik sõjawäe teenistusest lahkunud. Et uusi spordikursusi sõjawäes arwatawasti enam ei peeta, oleks soowitaw, et garnisoni wäeosad omale kuuks ehk paariks wälja nõuaks asjatundjaid spordimehi, kes tulewastele spordimeestele tarwilikke juhtnõore ja näpunäiteid annaksid.

Pääsi, millega spordimehed ka sõjawäes warustatud peaksid olema, on sellekohased spordi riided ja jalanõud. Üleriiklistele spordiwõistlustele oli saadetud wäeosadest palju osawõtjaid, kellel puudusid jooksu kingad, mille tagajärjel neil ka wõimalik polnud wõistlustest osa wõtta. On ju igal wäeosal n. n. kultuursummad, mille eest oleks wõidud kas wõi 5—6 paari naelkingasid osta, ei maksa need ju kuigi palju, 1000—1200 marka; seega oleks wõimalik olnud wõistlustest osa wõtta ka „paljasjalgetel“. Palja jalu jookstes libiseb jalg ja ei anna kuigi suurt hoogu, kõigi pingutuste päale waatamata, mille tõttu ka arusaadaw, et nõrgem jooksja kingadega jookstes sagedasti palja jalu paremast jooksjast ette jookseb. Hüpete ja wiskete juures wõib

palja jalu kergesti üle määratud piiri libiseda, mispärast hüpēt ehk wiskēt arwesse ei wōeta, olgu ta kui hāā tahes.

Sōjawāe spordi instruktoritele, samuti ka noorematele spordimeestele soowitan tutwuneda „Eesti Spordiliidu määrustega“ ja „Lauri Pihkala — Poiste spordi õpetusega“. Nimetatud raamatud on saada igast raamatukauplusest. Oleks tarwilik, et need wāeosade raamatukogudest mitte ei puuduks ja kättesaadawad oleksid igāuhele. Nimetatud raamatutest wōiksid spordimehed leida tarwilikke juhtnōõre wōistluste korraldamiseks ja juhatusi iga spordiala arendamiseks.

Enne kui tulewal aastal järgmised üleriiklised spordi wōistlused āra peetakse, oleks soowitaw, et üksikud diwiisi wāeosad eneste wahel wōistlused āra peaks, kus selgusele wōiks jõuda diwiisi paremate spordimeeste üle, kes siis ka üle-

riiklustele wōistlustele pääseksid. Kui juba tänawu aasta üleriiklistest wōistlustest üle 300 osawōtja üles olid annud ja osa wōtma sõitnud — saab see arw tulewal aastal kaks korda suurem olema, kuid nii suure arwu osawōtjate tõttu läheks korraldamine raskeks ja ka kulud suureks.

Jāāme lootma, et asi tulewal aastal hāsti paraneb ja tagajärjed palju paremad on, nii et meie auga wāljamaa sōjawāe spordimeestega wōistelda wōime. Selleks edu ja jõudu.

P. E.

Wastutaw toimetaja : Kindralstaabi polkownik N. Reek.
Wāljajaandja : Kindralstaabi Walitsus.

Sōjawāe majandusühisuse

järjekorraline

wolinikkude pääkoosolek

on 15. oktoobril 1922 a. kell 11 Ohwitseride Keskkogu ruumides
(Raatuse pl. 14).

Päewakord:

1. Pääkoosoleku juhatusē walimine.
2. 1921/22. āriaasta aruande läbiwaatamine ja kinnitamine.
3. 1921/22. āriaasta puhtakasu jaotamine.
4. Põhikapitaali suurendamine.
5. Jookswad küsimused.

Märkus: Kui ülewal nimetatud koosoleku tähtjaks ei peaks põhikirja § 44 nõutaw arw wolinikke (wāhemalt 25) ilmuma, peetakse järgmine koosolek samal päewal kell 11^{1/2} samades ruumides āra, missugune kokkutulnud liikmete arwu päāle waatamata otsusewōimuline on.

Juhatus.